

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

belső farkasutczában 81 szám alatt.

Megjelen e lap hetenkint négyszer u. m. vasárnap, kedden, csütörtökön és szombaton.
 Ara évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 kr., negyedszer 4 kr. Hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Aldunai utopiák.

I. A ki a moldva-oláhországi szélső pártok eszméit figyelemmel kísérte, az előtt bizonyosan feltűnt azon nagy feltevés, melyet ama tartományok csak most ébredező főnemzetisége táplál maga iránt. A nemzeti önérték ellen különben nincs ellenvetésünk, ha az nem rajong oly hódítási álmok után, melyek saját erejének felfogásából ki nem magyarázhatók.

Moldova-Oláhország érettebb fiai teljesleg belátják, hogy az unio által az európai diplomácia őket egy oly vívmányhoz juttatta, mely által a porta suzerainitása csak inkább van körvonalozva, azon országok lakói pedig kisérd országos erejük fejlesztésére az egységben csak több segédforrást kaptak; egyszersmind belátják azt is, mikép elég vívmány lesz nekiük ha ezen uniot Kuza halála után is megtartani képesek lesznek. Így mi csak azokról szólnunk, kik Olasz- és Franciaország felé fordulva latin eredetűek, országukhoz pedig kívánván annectalni a régi Dacia határait, azonnal a dákokkal kötnék osztályos atyafiságot, s egy új fogalmat állítanak fel az államtörténelemben, két halálos ellenségből egy csodás egységet, mit e fogalommal fejeznek ki: Daco-Románia.

Kérdésül tehetem: miért kellett szégyelniük azon országot és nemzetiséget történelmi nevét, mely most az idők kedvezése által azon szerencsés helyzetben van, hogy éppen e történelmi névre most több becsülést szerezhesen; miért kell egy vagy két kihalt és elenyészett nemzetiség nyombasat venniük fel, melyeknek óriás alakjai mellett kicsinynek válnak, míg mint olyanok, a minökké történelmileg fejlettek, most emelkedőben lehetnek, s őseik igekezetét melylyel a két oláh fejedelemség nevét fenntartották, most megkoszorúzhathák az egyesült Oláhország (Valachia unita) történelmi alapu nevével.

Nem a név teszi a nemzetet, hanem a nemzet a nevet; s ezen szavaim igazolására ne keressünk nagy nemzeteket, hanem tekintsünk a kis Hollandiára. Én ezt a nemzetet mindig különösen szerettem, mert mint batavusok férfiasan visszaverték a római farkasokat; ezen kis országban soha sem tudtak amazok lábra kapni. És mit nem állott ki ez a nép a spanyol tigris Herczeg Alba vad kormányja alatt? Mennyi vér nem folyt a bárd alatt, és még sem tudta ezt a nemzetet megtörni; sőt a spanyol kormány végre kénytelen volt Hollandiáról lemondani. A hajdoni Bataviában a békák voltak a főlakosok, s a tekenyös békák tavasszal füttyversenyeket tartottak, és nézzük meg ezt az országot most!

Kertészet, földmívelés, marhatartás, gyártás, építéset, festés, kereskedés egy szóval minden virágzik. Ez a nemzet dicsőségesen megtartá eredetét, s jóllétét kevés kivétellel magából teremtette. És minő nevek merülnek fel történelmében? Egy Egmond, egy Horn, egy Oranien, egy Ruyter, egy Tromp; oly nevek, melyek előtt a mívelt világ meghajlik, mert a történelemben első helyeket foglalnak el. Azonban ha Hollandiának fekvését szemléljük, igaz, hogy igen kedvező, mert nagyobb része tengerpart, a közlekedés könnyű, és mind szárazon, mind vizen oly nemzetekkel áll összeköttetésben, melyek a legmíveltebbekhez tartoznak. Ellenben ha az egyesült Oláhfejedelemségekre tekintünk, meg kell vallanunk, hogy mind fekvése, mind más körülményei mostohák voltak; mert ha a fekvését nézzük, egyfelől a törökök, másfelől az oroszok, bukovinaiak, erdélyiek és magyarországiak környezik; ezen nemzetekről pedig a mívelődésnek sugarai csak gyéren, de ugyan gyéren lővelhetek a szomszéd Oláhfejedelemségekbe; részint mert nagyobb kereskedelmi és tudományos összeköttetésök nem volt soha, részint mert ezen nemzetek civilizatioja is csak az utóbbi században vett lendületet. De a moldva-oláhországiak multja sem volt kedvező arra nézve, hogy nagyobb szerepet vittek volna. Ők elejétől fogva egy kézből a másba hanyódtak. Mint római gyarmatosok gyarapodni kezdtek, s a hogy a görög császárság életbelépik, görög kormány alá jönek; a görögök elesnek, s magyar és török kéz alá jönek; 1828-tól

fogva 1850-ig muszka protectoratus alatt nyögtek, most megint a magas porta alá tartoznak. Ily helyzetű nemzetnek szép vívmánya az is, ha abban a mit most elért, egyszer megszilárdulhat s csak majd álmódzhatik, de akkor sem a rómaiak hódító nagyságáról.

Oly kevés előzmény után, bárki előtt is nehezen igazolható azon ábrándozás, melylyel kívánnák magoknak a Tisza balpartját, Erdélyt, Bukovinát és Bessarabiát. Ez a kívánság még a hajdoni rómaiaknak is igen sok lett volna egyszerre. Nézzük meg egy kevéssé a történelmi jogot. A Tisza balpartja soha sem tartozott Daciához, hanem Pannoniához; mi Erdélyt illeti, Dacia Transilvana volt, de nem állott Dacia Ripensis alatt, hanem még a római időkben meg volt különözve Oláhországtól; tehát Erdély s a Tisza balpartja elesik. Mi Bessarabiát és Bukovinát illeti, igazuk van, mert Daciához tartoztak. De vajjon egy ilyen történelmi alapon tett követelésre odaadja-e a muszka kormány Bessarabiát? Lehet, de nem hiszem; mert a Duna torkolatja igen fontos, és ha Bessarabiát átadná, aztán hol mehetne vizitába a törökökhöz? Mi Bukovinát illeti, ezért kezeskedem, hogy a meddig az ausztriai terület így áll, soha kezéből ki nem adja; ezt a kicsi Bukovinát nem ingyen vette el Moldovától. A meddig Ausztria Bukovinát nem birta, kénytelen volt Magyarországon át közlekedni Erdélylyel; mihelyt Bukovinát elfoglalta, a tihutjai szoros kézbe jött. Ezen szorosnak birtoka által Ausztria ur lett Erdélyben, a ki pedig ur Erdélyben, imponál a Tiszáig. Ezen szoros kézre kerítése által Ausztria megnyerte azt, hogy a magyar királyság minden körülmények közt nagyon is hozzáférhetővé válék Ausztriára nézve, midőn azt mindenfelől saját osztrák tartományai baur kerülheti meg. E szerint ezen két daciai részt megszerezni, nem marad egyéb, mint a harc. Egy harc pedig az oroszokkal és Ausztriával roppant erőt kíván. De ha ezen országokat az említett két nagy hatalom csak úgy ingyen odaadná is az egyesült Oláhországnak, vajjon képes volna-e ez azt berendezni? s állhatna-e fenn sokáig vagy nem?

Nézzük elébb a határokat. A Tisza képez ugyan határt, de az nem elég erős, tehát alkalmas helyeken várakat kellene építeni. A Duna mellett van néhány vár, de nem elég és rozsul van conserválva; Bessarabia jól áll, de Bukovinában megint semmi. Az első kiadás az országszélek biztosítására, sokat nem mondok, lenne 200 millió pengő forint. Már most helyeztessük el a székhelyet. Erdélybe betenni, annyit tenne, mint a kül részekből elválni; Erdélyen kívül megint annyit tenne, mint Damocles kardját látni feje felett. Nézzük a népeket. Szám szerint leg többben volnának az oláhok, azután jönnek mi magyarok, utánunk a szlávok, németek, örmények, zsidók és cigányok. Mi magyarok minden bizonynyal a kormányynál mindig hajban volnánk, s a hogy ezt a gyöngébb nemzetek látnák, mellénk állának, ebből lenne egy ellenszegülés, továbbá egy belháború, melyet mi rövid idő alatt bevégeznénk és Daco-Romániát megbuktatnók. Az egészhez kezdetül végig nem kellene több husz évnél; tehát ha létre jöne is Daco-Romania, miattunk nem tarthatná fen magát.

Ha egy nemzet országot akar alakítani, a főfeltétel először az, hogy az alakító nemzet önálló legyen; másodszor, hogy pénzben és pénzben és megint pénzben hiány ne legyen; harmadszor és ez ahhoz való erő, de ugyan erő legyen. Tekintsük ezeket a pontokat, hogy állanak az Oláhfejedelemségekben. A főnemzet az oláh a magas portától függ; pénze kivált ilyen vállalatra igen kevés, hadi ereje kézen közön 50 ezer megerőltetve; a mi politikai s hadi fejlettségét illeti, merészség volna tölem e részben egy szót szólani. Tehát egy nemzet, ki maga is más védelme alatt áll, pénze s a kivitellel elég ereje nincsen, más nemzeteknek rovására egy országot, hogyan alakíthatna, az bajosan érthető. Lesznek talán szomszédaink vérmes politikai közt, kik ezen kérdésünknél az oroszokra mutatnak. Oh mindenki érti mit várhat Moldva-Oláh-

ország az oroszoktól. Avagy talán az európai nagy latin elem rokonszenvébe bíznak?

De megengedjenek szomszédaink, ha egy kérdést teszek. Mint tudjuk ezelőtt 41 évvel, Ypsilanti fejedelem a Heteriát a Dunafejedelemségekben felállította, s az oláhok véresen harcoltak a görög ügy mellett és magokat görögöknek vallották. Vajjon nem fognak-e a latin hatalmasságok kételkedni abban, ha vajjon az akkori görögök negyven egy év után igazán latinokká váltak-e? De ha nem kételkednek is, bajosan tehetik hódító országgá e két kis fejedelemséget. Látjuk, hogy a nagy német hatalmasságok csak a kis Dania ellenében, mily keveset tudnak tenni Schleswig-Holsteinért. Divatba kezd jönni most a rómaiak nagyságával álmódzni. Nézzük egy kevéssé történelmi alapon, vajjon megérdemli-e a hajdoni római nép, hogy valaki mellette kardoskodjék? Hogy Róma területre nézve nagy volt, az igaz; hogy egy mívelt nemzet volt, ki a mívelődést terjesztette, igaz; hogy egy vitéz nemzet volt igaz. Így szól minden ember, igen, de tekintsük mind ezen pontokat közelebb. Nem akarok terjedelmes lenni, mert mit is tudnék egyebet tenni, mint a történelmet ismételni; hanem saját nézetemet bátor vagyok elmondani. Meszsze vissza nem megyek, csak a görögök elnyomatásától kezdve tekintek történelmökbe. Ez a brutális Róma elnyomja, jobban mondva leigazza Görögországot; egy országot, melynek a saruját megoldani nem lett volna érdemes. A mívelt világ eléggé fájjalja mai napig is ezen esetet, mert egy mívelt nemzet s benne az emberiség nagy míveltsége lön megsemmisítve. Igaz, hogy a görög míveltséget igekezett Róma átvenni, kiképezte magát, és minekutána a más nemzeteket, melyeket ő barbároknak nevez, egyenkint leigazza, nemzetiségeket megsemmisíti, és gyarmatosok által elkoresosítja, egy birtokot alakít, melyet az akkori ismert világnak nagyobb része képezett. És mit adott, az az iféle míveltséget nyújtott a leigázott nemzeteknek. Jó utakat, gyarmatokat, római törvényeket, marhákat, ekéket, szőlő tőket és római praefectusokat, kik az országokat kiszítták; köszönöm az ilyen ajándékokat, hol nekem mindenről le kell mondanom, mi nekem szent és drága. Ezerek meg ezerek pusztultak el a római kard által, kik mérészeltek a római míveltségnek ellenszegülni, s így Róma nagy lett, mert előbb a nemzeteket, melyeket lehetett tönkre tette. Igen, de azt kérdezem, a míveltséget karddal szokták-e terjeszteni?

A mi a római népnek vitézségét illeti, könnyű volt, ha arra tekintünk, mily állapotban voltak a nemzetek mikor leigáztattak. Szóljunk csak a németekről, hogy néztek ki ők, midőn a rómaiak megtámadták? A rómaiak lehetőség legjobban felruházva, és mint jól betanult katonák szállottak a sikra, míg a németek fél meztelen belény, medve, jávorszarvas és marhabőrbe csombojtva, fegyverzetök nyomorult; mindamellert Herman alatt megmutatták, hogy Róma sem mindenható.

Tekintsünk a circusba, mivel tölti a mívelt római nemzet az idejét? Felelet: vérontással. Menjünk egy gazdag rómaihoz az ebédllőbe. A sok rabszolgától nyüzsgő a szoba, egyszerre egy zörrenés történik, egy szerencsétlen rabszolga elejt egy edényt, s a gazda haragjában egyebet nem szól mint: „Ad murenas.” A szerencsétlen embert kivezetik egy tóhoz, megkötözik és behányják, hogy a murenák ne szükkölkjének eledelben. Továbbá egy császár felgyújtja Rómát, és teljes örömmel nézi az iszonyu tüzet, s ez csupán azért történt, hogy Rómát újra építhesse. Egy más kinevezi lovait római consuloknak, s arany edényekből adatja nekik a zabot. A görögöktől elorozott tudományok szelidítették őket ugyan, de vajjon marad a farkas tej.

Erdemes-e vértől azon vérről és nemzetiségek elpusztítása által emelkedett hatalom, hogy civilisált századunkban neve után rajongjanak? Egyébiránt jól tudjuk mennyi koros nemzetet hagyott Róma maga után, de egynek sem jut eszébe magát rómainak nevezni, ámbár nagy és hatalmas nemzetek, hanem mindenik büszkébb mintsem mostani nevét a római-

